

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 1152/1, донетом на седници одржаној дана 26. априла 2023. године, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда **мр Јасмине Николић** под насловом „**Културни модел нације и превођење народне поезије: шпанске и српске народне песме у британском романтизму**”, урађену под менторским руковођењем **др Јелене Филиповић**.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Име и презиме: **др Зоран Пауновић**

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Енглеска и америчка књижевност

Датум избора у звање: 23.03.2006.

Установа на којој је запослен: Универзитет у Београду – Филолошки факултет

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: **др Бошко Сувајцић**

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Српска књижевност

Датум избора у звање: 21.01.2015.

Установа на којој је запослен: Универзитет у Београду – Филолошки факултет

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: **др Томислав Лонгиновић**

Звање: професор емеритус

Ужа научна област: Словенска и компаративна књижевност

Датум избора у звање: 21.05.2001.

Установа на којој је запослен: Универзитет Висконсин, Медисон

4. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: **др Желимир Вукашиновић**

Звање: ванредни професор

Ужа научна област: Филозофија

Датум избора у звање: 10.07.2019.

Установа на којој је запослен: Универзитет у Београду – Филолошки факултет

5. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: **др Жељко Донић**

Звање: доцент

Ужа научна област: Хиспанистика – Шпанска књижевност и култура

Датум избора у звање: 17.12.2019.

Установа на којој је запослен: Универзитет у Београду – Филолошки факултет

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	мр Јасмина (Предраг) Николић
Датум и место рођења:	11.11.1971. Београд
Наслов магистарског рада:	Усмено преношење јужнословенске епике у хиспанској критичкој литератури у другој половини 20. века
Датум одбране магистарског рада:	16.06.2005.
Установа где је одбрањен магистарски рад:	Универзитет у Београду – Филолошки факултет
Научна област из које је стечено академско звање магистра:	Магистар филолошких наука

III СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

- 1) Filipović, Jelena & Jasmina Nikolić. 2007. “Baladas y la Balada: la oralidad desde unas perspectivas sociolingüísticas y antropológicas”, *Филолошки преглед* 34(2), 87-94.
- 2) Nikolic, Jasmina. 2007. “En torno al romancero español y la poesía oral serbia en la traducción e interpretación de John Bowring”. *Actas del XV Congreso de la Asociación Internacional de Hispanistas “Las dos orillas” (Monterrey, México, del 19 al 24 de julio de 2004)* (págs. 561-572). Monterrey: Fondo de cultura económica-AIH- Tecnológico de Monterrey-El Colegio de México.
- 3) Nikolić, Jasmina. 2011. „Stare španske romanse u nauci.“ u Donić, Željko *Stare španske romanse*. Beograd (Novi Sad): Partenon (Budućnost).

IV НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Културни модел нације и превођење народне поезије: шпанске и српске народне песме у британском романтизму

V ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет докторске дисертације „Културни модел нације и превођење народне поезије: шпанске и српске народне песме у британском романтизму“ јесте свеобухватно компаративно, интердисциплинарно истраживање првих превода шпанске и српске народне поезије у Великој Британији у доба романтизма, као и њихове рецепције у приказима, предговорима и уводима из угла ширег друштвенополитичког и културноисторијског контекста.

Први циљ докторске дисертације, као прве компаративне студије превођења шпанске и српске народне поезије у Великој Британији у доба романтизма јесте да допринесе свеобухватном сагледавању и разумевању значаја и повезаности превођења шпанске и српске народне поезије у британским интелектуалним круговима у првој трећини XIX века, односно да постави могући тематски и методолошки оквир за даља истраживања.

Тема дисертације је веза између грађења културног модела нације и превођења шпанске и српске народне поезије у британском романтизму. Други циљ докторске дисертације је да, анализом дискурса који прати превођење народне поезије у британском романтизму, допринесе

већој компаративности студија превођења и културе које се одвојено баве грађењем културног модела Европе, Британије, Немачке, Иберијског полуострва, Балканског полуострва, Шпаније и Србије, одговорима на три кључна питања:

- 1) Како су преводи и преводиоци, односно и изворници и аутори, утицали на грађење културног модела нације уопште, а посебно Шпаније и Србије? Које су стратегије користили?
- 2) Које су компоненте културног модела нације уочљиве у и како оне варирају од нације до нације?
- 3) До које мере су културни модели Шпаније и Србије динамични и слични?

Трећи циљ докторске дисертације је да постави и примени интердисциплинарни теоријски и методолошки оквир који уједињује дисциплине које се баве засебним аспектима дисертације, а посебно мотивацију појединаца и вредности заједнице и времена којима припадају, онтолошке и метанаративе.

Четврти циљ докторске дисертације је да корпусом, анализом и оквиром скрене пажњу савременим проучаваоцима језика, културе и превођења на место које народна поезија, и шире, усмене традиције и усмено стварање могу имати у даљем уједињавању студија превођења, студија културе, когнитивне антропологије и неуронауке, односно у стварању „нове антропологије“.

Пети циљ докторске дисертације је да допринесе гледишту по ком романтизам, као транзициони период између просветитељства и модерног доба, који настоји да уједини различитости, још није завршен.

VI ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидаткиња полази од претпоставке да је на превођење шпанских и српских народних песама од стране истих појединаца утицао шири друштвено-историјски, односно културно-политички контекст, као и да су имали веома специфичну мотивацију да песме преведу на енглески језик и да их прикажу британској публици. Другим речима, чињеница да су преводиоци били исти појединци није случајност и омогућава кандидаткињи да претпостави да је превођење саставни део стратегије културне колонизације.

Следећа важна претпоставка је да лична мотивација преводилаца утиче на преводилачке одлуке, изборе и стратегије.

Основна хипотеза истраживања је да је превођење народних песама (укључујући написе, приказе, уводе, као и путописе), кључна стратегија спознаје “другог” у доба настајања државанација, колонијализма и империјализма. Компаративно истраживање у ширем контексту отворило је бројна питања и дало довољно увида кандидаткињи да утемељи претпоставку да је превођење народних песама са немачког, шкотског, шпанског и српског значајно утицало грађење културног модела Европе, Британије, Континента и нације, Британије као империјалне силе, Континента као „алтер ега“ и Србије и Шпаније, односно Балканског и Иберијског полуострва као нестабилних гео-политичких периферија ни на Истоку ни на Западу.

Напошетку, кључна хипотеза истраживања је да су културни модели Шпаније и Србије исти или веома слични, иако су та два простора географски веома удаљена.

VII КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертације мр Јасмине Николић под насловом „Културни модел нације и превођење народне поезије: шпанске и српске народне песме у британском романтизму“ садржи 253 странице основног текста, односно 278 означених страница. Дисертација садржи све прописане елементе.

Дисертација је подељена у већи број ширих целина, тј. делова, а делови на већи број ужих поглавља. Уводне делове чине: „Увод“ (5–23), „Грађа и досадашња истраживања првих превода“ (24–49) и „Методологија“ (50–69). Следи представљање резултата и дискусија у седам делова: „Први део: о изворницима и уређивачким стратегијама“ (71–88), „Други део: о британском

романтизму“ (89–122), „Трећи део“, о преводиоцима, преводима, паратекстовима, народним песмама и уређивачким и наративним стратегијама (123–157), „Четврти део: *Terra Incognita*, о познавању земаља изворника“ (158–169), „Пети део: о превођењу народних песама и глобалним и локалним стратегијама превођења“ (170–198), „Шести део: о на(ра)цији и стратегијама измаштавања“ (199–218), „Седми део“, о културном моделу Европе, нације, Шпаније и Србије (219–245).

Дисертација садржи „Додатак“ (246–249), „Закључак“ (250–253) и „Литературу“ (254–278).

У уводу мр Јасмина Николић смешта тему у шири културно-историјски контекст, образлаже потребу за компаративним истраживањем превођења шпанске и српске народне поезије, наводи конкретне циљеве истраживања и представља структуру докторске дисертације.

У поглављу посвећеном грађи, кандидаткиња износи податке у вези са примарном и секундарном литературом, издваја таласе превођења од првих помена, преко појединачних балада и узорака, све до објављивања антологија шпанске и српске народне поезије, као и таласе истраживања од написа у часописима, предговорима и уводима, преко систематизације знања о романтичарским преводима с почетка XX века, све до студија културе и улоге Британије у „империјализацији маштом“ с краја XX и почетка XXI века. Такође, доказује да су најважнији преводиоци шпанске и српске народне поезије били исти појединци.

У поглављу посвећеном методологији, мр Јасмина Николић образлаже потребу за компаративним и интердисциплинарним студијама, описује предузете кораке током истраживања и анализе грађе, и описује теоријски оквир који садржи елементе различитих релевантних дисциплина на које се ослања приликом представљања и анализе резултата.

Резултате и дискусију кандидаткиња је поделила у седам делова.

У првом делу дисертације износи податке о немачким, шпанским и српским изворницима, енглеским и шкотским претечама, о првим преводима, псеудопреводима и коришћеним антологијама, уз критички осврт и указивање на неке до сада неуочене везе. Описује комплексан однос размене између немачких и енглеских антологичара и преводаилаца.

У другом делу кандидаткиња даје преглед ширег друштвено-историјског и културно-политичког контекст и описује директну повезаност преводаилаца са важним историјским збивањима, као и утицај времена и романтичарске поетике на преводачке одлуке и изборе. Такође даје и упоредну хронологију макро и микро историјских, културних и преводачких догађаја, као и визуелни приказ њихове повезаности. У овом делу мр Јасмина Николић кроз опис романтичарских дихотомија стварања и опонашања, нације (национализма) и света (космополитизма) успоставља две парадигме односа према народној поезији и грађењу националног идентитета: немачку, експанзионистичку и британску, империјалистичку, као и значај франкофобије за окретање ка немачким, шкотским, шпанским и словенским, односно српским изворима.

У трећем делу мр Јасмина Николић представља преводиоце Волтера Скота, Џона Гибсона Локхарта и Џона Бауринга и њихову мотивацију и међусобне везе, као и чињеницу да су уређивали најважније британске часописе настале у доба романтизма, затим преводе шпанских и српских народних песама и наративне, уређивачке и глобалне преводачке стратегије које су преводиоци користили, од селекције песама, преко паратекстуалног кадрирања текста у времену и простору до означавања. Кандидаткиња такође показује да су преведене песме биле народне, односно националне, старе, и историјске тематике, и да је значајна улога народне песме да буде извор историјских података и националних вредности.

У четвртном делу кандидаткиња показује да су и Шпанија и Србија биле „непознате“ Енглезима (*terra incognita*), као и да преводиоци нису познавали језике с којих су преводили. У овом делу мр Јасмина Николић уводи појам измаштавања непознатих геополитичких периферија, описан у савременим студијама културе и превођења и повезује га са романтичарском дихотомијом маште и разума, у којој машта има предност над разумом.

У петом делу, мр Јасмина Николић говоримо о преводачким стратегијама и нескладу између романтичарске теорије превођења и праксе. Доноси ставове самих преводаца о преводу и оцену превода савременика и потоњих истраживача у погледу доследности и преводачких стратегија.

У шестом делу кандидаткиња дефинише нацију као културни модел, а затим одређује и описује културни модел нације и његове компоненте, од којих као најзначајнији издваја одређење у односу на „Другог“. Доноси табеларни приказ дихотомија културног модела Европе и тврди да се културни модели нација уклапају у културни модел Европе. Кандидаткиња у овом делу говори и о наративним стратегијама селекције текстуалног материјала и репозиционирања, као и Венутијевој глобалној стратегији превођења и неке локалним стратегијама од значаја за превођење културе.

У седмом делу кандидаткиња примењује културни модел нације на Шпанију и Србију, као евро-оријенталне геополитичке просторе и образлаже њихову динамичну природу и сличност. Смешта оба модела у динамички простор између Запада и Истока, у фукоовски простор хетеротопије и закључује да је главни метанаратив тог простора „добри полудивљак на путу прогреса“.

У закључку мр Јасмина Николић осврће се на постављене циљеве, њихову испуњеност, истиче главне закључке и даје читав низ препорука и смерница за даље могућности истраживања.

VIII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација Јасмине Николић је изванредан и зрело урађен рад, чврсте и логичне структуре, писан на основу одличног познавања релевантне литературе, уз значајан лични допринос сазнањима из области којима се бави са способношћу за изузетно конструктивну критичку процену. Ауторка смислено повезује идеје које су одлично теоријско утемељене, утемељује нове концепте базиране на интердисциплинарном изучавању улоге поезије и превођења у формирању модела државе-нације у 19. веку. Кандидаткиња је свој допринос дала иновативним приступом теми, те резултати дисертације мр Јасмине Николић нуде веома значајан допринос како српској тако и међународној академској заједници.

Докторска дисертација мр Јасмине Николић остварила је постављене циљеве. Кандидаткиња је темељно испитала уочену везу између превођења шпанске и српске народне поезије у британском романтизму и утицај превођења на грађење културног модела нације.

Кандидаткиња је показала да су исти појединци били уједно и најзначајнији преводиоци шпанске и српске народне поезије. Такође је пронашла и до сада у литератури непознат превод шпанске романсе на енглески језик који је урадила Талфј, додавши тако и њено име заједничким веома значајним преводиоцима шпанских и српских народних песама на енглески језик.

Кандидаткиња је успешно успоставила везу и између мотивације преводилаца, њихових преводилачких, уређивачких али и политичких активности и метанаратива у којима се крећу.

Кандидаткиња је упоредила све аспекте од значаја за циљеве истраживања: изворнике, преводе, преводиоце, доба у ком су живели, као и културне моделе, и потврдила да је превођење шпанских и српски народних песама у британском романтизму саставни део стратегије пасивног освајања територије која се налази на граници Запада и Истока.

Кандидаткиња је дефинисала компоненте културног модела нације, дефинисала је метанаративе који су директно утицали на грађење културног модела нације, Европу и Прогрес и установила главне дихотомије модела, као и трећи прост између дихотомија који је назвала хетеротопијом, следеће Фукоа, и у који је сместила динамичне и променљиве представе Шпаније и Србије.

Мр Јасмина Николић је показала и великим бројем илустрација да су културни модели Шпаније и Србије настали као измаштавање геополитичких еврооријенталних, а не само оријенталних периферија, Балканског полуострва под Отоманима, и Иберијског под Маварима и да су у погледу главних компоненти културног модела нације – исти, односно да се ради о метанаративу „доброг полудивљака на сталном путу прогреса“, који је у складу са хипотезом да романтизам као транзициони период између просветитељства и модерног доба још није окончан, и даље активан.

Кандидаткиња је такође јасно издвојила дихотомије разума и маште, универзалног и националног, романтичног и класичног које романтичари покушавају да уједине и повезала их са дихотомијом нације и Европе, указавши тако на неопходност и релевантност укључивања више углова гледања (књижевно-теоријски, књижевно-историјски, оквир теорије превођења, социолингвистике, когнитивне лингвистике и когнитивне антропологије) у тумачење феномена који су већ дуго времена у фокусу академске јавности.

IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације **„Културни модел нације и превођење народне поезије: шпанске и српске народне песме у британском романтизму“** аутора **мр Јасмине Николић**, констатовано је да утврђено подударарење текста износи 4%.

Овај степен подударности последица је присуства цитата, личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, тзв. општих места и података, што је у складу са Чланом 9. Правилника.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

X ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

Комисија за оцену докторске дисертације препознаје вредност истрајног и прилежног рада кандидата и констатује да је дисертација „Културни модел нације и превођење народне поезије: шпанске и српске народне песме у британском романтизму“ кандидата мр Јасмине Николић оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати с позитивном оценом Извештај о оцени докторске дисертације под насловом „Културни модел нације и превођење народне поезије: шпанске и српске народне песме у британском романтизму“, коју је урадио кандидат мр Јасмина Николић под менторством др Јелене Филиповић и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. _____

др Зоран Пауновић
председник Комисије

2. _____

др Бошко Сувајић
члан Комисије

3. _____

др Томислав Лонгиновић
члан Комисије

4. _____
др Желимир Вукашиновић
члан Комисије

5. _____
др Жељко Донић
члан Комисије